

Ήταν πρώτη Απριλίου της ΕΟΚΑ η αρχή... (Ιωάννης Μ. Μιχαλακόπουλος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η Κύπρος υπέμεινε μια δουλεία περίπου οκτώ αιώνων. Από το 1191 και μετά πέρασαν από το νησί πολλοί και ετερόκλητοι κατακτητές με τελευταίους τους τούρκους (1571 – 1878) και τους άγγλους (1878 – 1960). Παρά την καταπίεση που βίωνε ο Κυπριακός Λαός, ο πόθος της ελευθερίας δεν έσβησε ποτέ από την ψυχή του και αντιστάθηκε ποικιλοτρόπως στις εργώδεις προσπάθειες για αλλοίωση του ελληνικού τρόπου της ζωής του. Συγκεκριμένα, από το 1878 μέχρι το 1955, οι Κύπριοι διεκδικούσαν ειρηνικά αλλά ατελέσφορα από τους Άγγλους την ελευθερία – αυτοδιάθεσή τους και την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Στις 15 Ιανουαρίου του 1950 η Εθναρχούσα Εκκλησία της Κύπρου πραγματοποίησε το Ενωτικό Δημοψήφισμα μέσα σε κλίμα γενικού ενθουσιασμού. Ο Ελληνικός Κυπριακός Λαός υπερψήφισε την «Ένωση» με το ιλιγγιώδες ποσοστό του 95,7%. Οι Άγγλοι όμως είπαν και πάλι «όχι», θεωρώντας ότι η περιοχή έχει υψηλή στρατηγική αξία και γι' αυτό ουδέποτε επρόκειτο να εφαρμοστεί, εν Κύπρω, η αρχή των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών.

Έτσι, οι πεισματικά αρνητικές θέσεις των βρετανών οδήγησαν τους ελληνοκύπριους, αυτές τις «400 χιλιάδες ψυχές από την καλύτερη, την πιο ατόφια Ρωμιοσύνη» (Γ. Σεφέρης), σε ένοπλο Αγώνα διεκδίκησης της ελευθερίας. Αρχικά, σχηματίστηκε στην Αθήνα μια Επιτροπή από εξέχοντα πρόσωπα της Κύπρου και της Ελλάδας, η οποία αποφάσισε να διεκδικήσει δυναμικά την αποτίναξη του αγγλικού ζυγού και την Ένωση. Τα μέλη της Επιτροπής επισφράγισαν την πίστη τους στο σκοπό του Αγώνα με όρκο στις 7 Μαρτίου 1953. Πρόεδρος της Επιτροπής αυτής ορίστηκε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ο οποίος ενεργούσε ως πολιτικός αρχηγός του Απελευθερωτικού Αγώνα. Η Επιτροπή διόρισε, ως στρατιωτικό αρχηγό, το συνταγματάρχη Γεώργιο Γρίβα ο οποίος διέθετε πλούσια στρατιωτική πείρα. Ο Γρίβας, ως αρχηγός της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ), θα χρησιμοποιούσε το ψευδώνυμο «Διγενής».

Ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης ήτανε ο ποιητής – ήρωας της ΕΟΚΑ, ο στιχουργός του εμβληματικού: «Θα πάρω μian ανηφοριά». Γεννήθηκε στο χωριό Τσάδα της επαρχίας Πάφου στις 26 Φεβρουαρίου 1938. Απαγχονίστηκε στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας στις 14 Μαρτίου 1957. Είναι ο τελευταίος που ανέβηκε στο ικρίωμα της αγχόνης. Στον δικαστή που του ανακοίνωσε την καταδίκη του είπε: «Ξέρω ότι θα με κρεμάσετε. Ό,τι έκαμα το έκαμα ως Έλληνα Κύπριο που αγωνίζεται για την ελευθερία του...».

Σαφώς, πριν την «επίσημη» έναρξη (1η Απριλίου 1955) του αγώνα προηγήθηκαν επισκέψεις του Διγενή στην Κύπρο όπου έγινε κατόπτευση – αναγνώριση των χώρων και διερευνήθηκαν οι παράμετροι διεξαγωγής ανταρτοπολέμου (πχ λεπτομέρειες περί της δυσχερούς εισαγωγής οπλισμού στο νησί από την Ελλάδα).

Όσον αφορά εις το «τεχνικό» σκέλος, οι δυσκολίες ήταν σημαντικές. Γεωμορφολογικά, τα δύο ορεινά συμπλέγματα (του Τροόδους και του Πενταδακτύλου) διασχίζονταν από αμαξιτούς δρόμους καθιστώντας εύκολη την ταχεία μεταφορά βρετανικών στρατευμάτων προς την (ούτως ή άλλως περιορισμένη) ενδοχώρα του νησιού. Επιπλέον, οι Κύπριοι εκ των πραγμάτων ήταν απειροπόλεμοι και αστράτευτοι για μακρά χρονική περίοδο. Από την άλλη πλευρά, ο εχθρός ήταν καλά εδραιωμένος στο νησί. Είχε άριστη οργάνωση, απόλυτη υπεροπλία σε όρους συμβατικού πολέμου και μια από τις καλύτερες Υπηρεσίες Πληροφοριών στον κόσμο (Intelligence Service). Ήταν προφανές ότι η μόνη επιλογή της ΕΟΚΑ ήταν να κάνει έναν αγώνα φθοράς και χρόνου τηρώντας όλους τους σχετικούς συνωμοτικούς κανόνες. Οι θεμελιώδεις αρχές του ανορθοδόξου πολέμου θα έβρισκαν πεδίο δόξης λαμπρόν, ήτοι... μυστικότητα, παραπλάνηση, απόκρυψη, αιφνιδιασμός και ταχεία απαγκίστρωση.

Από διπλωματικής άποψης, και με δεδομένη την περιρρέουσα ψυχροπολεμική ατμόσφαιρα, η Ελλάς με απόλυτη προσκόλληση στο γεωπολιτικό άρμα «Αγγλία –

ΗΠΑ» δεν φαινόταν πρόθυμη να υποστηρίξει «ανοικτά» έναν συντεταγμένο ανταποικιακό αγώνα. Ο πρωθυπουργός Αλέξανδρος Παπάγος δεν έχανε ευκαιρία να διαμηνύει στον Γρίβα ότι οποιαδήποτε ένοπλη δράση στη Μεγαλόνησο θα ήταν πρόωρη.

Μολαταύτα... «ήταν πρώτη Απριλίου της ΕΟΚΑ η αρχή». Η Κύπρος συγκλονίζεται από εκρήξεις σε κυβερνητικά κτίρια και αστυνομικούς σταθμούς. Για τα επόμενα τέσσερα χρόνια αντάρτικες ομάδες αναλαμβάνουν επιχειρήσεις δολιοφθορών, απελευθερώσεις αιχμαλώτων, ανατινάξεις στρατιωτικών εγκαταστάσεων, κρούσεις φαλάγγων οχημάτων, προσβολές εχθρικών περιπόλων. Το τίμημα είναι υψηλό αλλά το διακύβευμα ανεκτίμητο. Το μαρτυρικό νησί γεμίζει ολοκαυτώματα. Στον Μαχαιρά, ο Γρηγόρης Αυξεντίου («Ζήδρος») πυρπολείται. Στο Δίκωμο, ο Κυριάκος Μάτσης ανατινάζεται. Στον φλεγόμενο Αχυρώνα Λιοπετρίου, σε αυτό το Κυπριακό «Χάνι της Γραβιάς», φονεύονται οι «ποτέ από το χρέος μη κινούντες» Ανδρέας Κάρυος, Φώτης Πίττας, Ηλίας Παπακυριακού και Χρίστος Σαμάρας.

Παράλληλα, ο κατακτητής δημιουργεί στρατόπεδα συγκέντρωσης όπου φυλακίζει, εξευτελίζει και βασανίζει συλληφθέντες χωρίς δίκη. Στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας απαγχονίζονται εννέα νεαροί ηρωομάρτυρες. Εν συνεχεία, οι βρετανοί εκτελεστές τους ενταφιάζουν στο εσωτερικό των φυλακών. Έκτοτε, ο εν λόγω χώρος είναι γνωστός ως «Φυλακισμένα Μνήματα»... (αδούλωτων ψυχών). Στη διάρκεια του αγώνα, 108 αγωνιστές της ΕΟΚΑ χάνουν τη ζωή τους. 108 φάρσι ηρωισμού και αυταπάρνησης ορθώνονται στο νησί για να φωτίσουν τις επόμενες γενιές με τα τηλαυγή ιδανικά του υγιούς πατριωτισμού και της ελεύθερης σκέψης. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται ότι κατά την ανάκριση του Κυριάκου Μάτση από τους άγγλους, επισκέφθηκε το χώρο ο ίδιος ο στρατάρχης ο οποίος ζήτησε από τον Έλληνα μαχητή να... είναι συνεργάσιμος έναντι δυσθεώρητου χρηματικού ποσού. Η απάντηση του Μάτση κεραυνοβόλησε το βρετανό αξιωματούχο και χαραχτηκε ανεξίτηλα στις χρυσές σελίδες της Ελληνικής Ιστορίας:

«ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα αλλά περί αρετής»

Ο Γρηγόρης Αυξεντίου γεννήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου του 1928 στο χωριό Λύση της επαρχίας Αμμοχώστου. Τον Ιανουάριο του 1955 εντάχθηκε στην ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) και σύντομα του δόθηκε η θέση του υπαρχηγού της. Κάποτε, μεταμφιεστήκε σε καλόγερο στο μοναστήρι του Μαχαιρά. Πλησιάζοντας οι Άγγλοι στο μοναστήρι δεν έχασε το κουράγιο του και μεταμφιεσμένος κέρασε τους Άγγλους χωρίς να τον αναγνωρίσουν. Στις 3 Μαρτίου του 1957, οι Άγγλοι εντόπισαν το κρησφύγετό του. Το περικύκλωσαν, έριξαν βενζίνη και τον έκαψαν ζωντανό. Το σώμα του ετάφη στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας στο χώρο που είναι γνωστός ως «Φυλακισμένα Μνήματα».

Ακόμα, πρέπει να αναφερθεί ότι το έπος της ΕΟΚΑ φέρει και τη σφραγίδα του ανθού της Ελληνορθόδοξης Κυπριακής νεολαίας η οποία σταδιακά οργανώθηκε στους κόλπους της Α.Ν.Ε. (Άλκιμος Νεολαία ΕΟΚΑ). Καθόλη τη διάρκεια του αγώνα μαθητές και μαθήτριες τυπώνουν και μοιράζουν προκηρύξεις, κατεβαίνουν σε δυναμικές διαδηλώσεις και υψώνουν ελληνικές σημαίες στα σχολεία ενώ ο κατακτητής έχει απαγορεύσει ρητά την ανάρτηση της γαλανόλευκης. Επίσης, ομάδες νεαρών συμμετέχουν σε παρακολουθήσεις υπόπτων προσώπων και σε σαμποτάζ – δολιοφθορές.

Ταυτόχρονα, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η σημαντική προσφορά της αγωνιζόμενης γυναίκας η οποία ήξερε να παίζει με δεξιοτεχνία το παιχνίδι του ανταρτοπόλεμου. Ήξερε να κινείται με μυστικότητα και να δρα με ανορθόδοξο πνεύμα. Άλλοτε φίλευε τους άγγλους στρατιώτες που περιπολούσαν έξω από την αυλή της για να μην τους αφήσει να μπουν στο σπίτι όπου έκρυβε τον αντάρτη. Άλλοτε κουβέντιαζε μαζί τους για να τους καθυστερήσει και να δώσει χρόνο σε επαναστάτες να διαφύγουν. Οι Κύπριες μετείχαν με συνέπεια και συνέχεια σε όλες τις πτυχές του αγώνα. Διαμαρτυρήθηκαν για την κράτηση συγγενών, αντιστάθηκαν παθητικά και ενεργητικά, μποϊκοτάρισαν τα αγγλικά προϊόντα, συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν. Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι η Ελληνίδα του αγώνα της Κύπρου, είναι αυτή που βίωσε τα Οκτωβριανά (1931) και εκδήλωσε διαχρονικά παντοιοτρόπως την αντίθεσή της στη συνεχιζόμενη αγγλική κατοχή.

Έζησε την ματαίωση των αποτελεσμάτων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν η συμμετοχή σε αυτόν του πατέρα, αδερφού και παιδιού της δεν έδωσε το αναμενόμενο αντάλλαγμα, την Ένωση με την Ελλάδα, όπως είχε υποσχεθεί ο αποικιοκράτης.

Γενικότερα, ήταν η μαζική συμμετοχή του Λαού που συνέβαλε καθοριστικά στην επιτυχία του αγώνα. Ο ανώνυμος ελληνοκύπριος υπέστη τα πάνδεινα επί τέσσερα χρόνια χωρίς να λυγίσει.

Όμως, στα μέσα του Φεβρουαρίου του 1959 ακολουθούν οι συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου μέσω των οποίων δίνεται στην Κύπρο (μια εύθραυστη) ανεξαρτησία. Έτσι, «δημιουργείται μια μικρά Ελλάς». Η ΕΟΚΑ εκδίδει την τελευταία διαταγή της για οριστική κατάπαυση του πυρός και ο Γρίβας επιστρέφει στην Αθήνα. Η στρατηγική των όπλων έχει παραχωρήσει τη θέση της στην πολιτική και τη διπλωματία. Πλέον, το ενωτικό όνειρο έχει αρχίσει να ξεθωριάζει...

Σε κάθε περίπτωση, ο αγώνας της ΕΟΚΑ παραμένει η τελευταία εποποιία του ελληνικού έθνους η οποία εμπλούτισε με ηρωικές μορφές και πράξεις αυτοθυσίας την πολυαίωνη παράδοση του τόπου.

Τέλος, φυλλομετρώντας το υλικό από σχολικές εκδηλώσεις για την Κύπρο τη δεκαετία του '80, το βλέμμα πέφτει πάλι στις σημειώσεις του ήρωα ποιητή Ευαγόρα Παλληκαρίδη. Ειλικρινά, πόση υπερβατική αλήθεια έκρυβε το προφητικό ποιητικό «κάλεσμά» σου, με τίτλο «Θα πάρω μίαν ανηφοριά»:

*[...] Γεια σας παλιοί συμμαθηταί.
Τα τελευταία λόγια τα γράφω σήμερα για σας.
Κι όποιος θελήσει για να βρει
ένα χαμένο αδελφό, ένα παλιό του φίλο,*

*Ας πάρει μίαν ανηφοριά
ας πάρει μονοπάτια
να βρει τα σκαλοπάτια
που παν στη Λευτεριά.*

*Με την ελευθερία μαζί, μπορεί να βρει και μένα.
Αν ζω, θα με βρει εκεί.*

Είχες δίκιο Βαγορή, καθότι «οι ποιητές δεν πεθαίνουν, απλά μετακομίζουν στους στίχους τους»...

Πηγές:

- **«Ζήδρος», Σπ. Παπαγεωργίου, εκδόσεις Γ. ΛΑΔΙΑ, Αθήναι**
- **«Αγών ΕΟΚΑ και Ανταρτοπόλεμος», Γ. Γρίβα - Διγενή**
- **«Εθνομάρτυρες του Κυπριακού Έπους 1955-1959», Ν. Βασιλειάδη, εκδόσεις «Ο Σωτήρ»**
- **«Ιστορικά Θέματα» (Επιλογές), περιοδικό, τεύχος 28**
- **Σημειώσεις - υλικό από μαθητικές εκδηλώσεις - σχολικές εορτές για την Κύπρο κατά τη δεκαετία του 1980, εν Αθήναις (60ο Γυμνάσιο Κυψέλης, προσωπικό αρχείο)**
- **«Ναυτική Ελλάς», τεύχος Απριλίου 2016**
- **«Οι Τρεις Ιεράρχαι», φ. 1570 (Απρίλιος 2017)**